

Zakon o autorskom pravu i knjižnice

Aleksandra Horvat

Katedra za bibliotekarstvo
Filozofski fakultet u Zagrebu

Smjernice za knjižnice Vijeća Europe/EBLIDA-e (2000.)

- Vlade moraju osigurati iznimke od zaštite za knjižnice u zakonima o autorskom i srodnim pravima
- Građanima se mora omogućiti nesmetan pristup kulturnim, znanstvenim, obrazovnim i društvenim informacijama u knjižnicama, bez obzira u kojem su obliku informacije pohranjene, prenesene ili raspačavane

Smjernice za knjižnice Vijeća Europe/EBLIDA-e (2000.)

- Moraju se osnovati kolektivna pregovaračka tijela koja imaju mandat za sklapanje ugovora s nositeljima prava ili organizacijama koje ih zastupaju
- U prostoru knjižnice korištenje građe dostupne putem elektroničkih mreža mora biti besplatno za korisnike

Karakteristike elektroničke građe/digitalne tehnologije

- jednostavnost i lakoća umnožavanja
- lakoća raspačavanja
- koncentriranost pohrane

Nacionalni zakoni štite autorska djela radi

- promicanja kreativnog/intelektualnog stvaranja

USTAV RH.

- Čl. 68. Jamči se zaštita moralnih i materijalnih prava koja proistječu iz znanstvenoga, kulturnog, umjetničkog, intelektualnog i drugog stvaralaštva

Autorska prava

- moralna
- imovinska

Autor ima ekskluzivno pravo iskorištavanja svojega djela

- pravo umnožavanja
- pravo raspačavanja (stavljanja u promet)
- pravo priopćavanja djela javnosti
- pravo iznajmljivanja

Ograničenje autorskih prava dopušteno (Bernska konvencija)

- ako umnožavanje ne šteti redovitom iskorištavanju djela
- ako umnožavanje ne nanosi štetu zakonitim interesima autora

Osobni interes korisnika

- usavršavanje u naobrazbi
- znanstveni rad
- bilo koji drugi interes

Zakon o autorskom pravu RH

- Čl. 48. Dopušteno je bez odobrenja autora i bez plaćanja naknade:
  - predstaviti i izvesti književno i umjetničko djelo u svrhu nastave, bez naplaćivanja ulaznica
  - izvijestiti o objavljenim književnim, umjetničkim i znanstvenim djelima, ako se sadržaj tih djela reproducira na originalan i skraćen način

Zakon o autorskom pravu RH

- Čl. 48. Dopušteno je bez odobrenja autora i bez plaćanja naknade:
  - izložiti djelo na javnoj izložbi, osim kad autor to izričito zabrani
  - reproducirati djelo radi osobnog usavršavanja, uz uvjet da reprodukcija nije dostupna ni namijenjena javnosti

Zakon o autorskom pravu RH

- Čl. 48. Dopušteno je bez odobrenja autora i bez plaćanja naknade:
  - doslovno navoditi ulomke (citate) iz djela koje je na zakonit način postalo pristupačno javnosti, uz uvjet da to bude u skladu s dobrim običajima i u mjeri opravdanoj svrhom koja se ima postići. Obvezno se mora navesti izvor i ime autora.

Zakon o autorskom pravu RH

- čl. 48. Dopušteno je bez odobrenja autora i bez plaćanja naknade:
  - umnožiti ili prilagoditi kopiju računalnog programa radi korištenja u svrhu za koju je program pribavljen, za arhiviranje ili za zamjenu uništene, izgubljene ili dotrajale kopije

Zakon o autorskom pravu RH

- čl. 48. Dopušteno je bez odobrenja autora i bez plaćanja naknade:
  - u tisku i radioteleviziji objaviti govore održane u službenoj prigodi, na javnom skupu itd.

Zakon o autorskom pravu RH

- čl. 47. Dopušteno je bez odobrenja autora:
  - objaviti i reproducirati dijelove književnog, umjetničkog ili znanstvenog djela u svrhe nastave
  - pretisnuti u povremenim publikacijama aktualne članke u kojima se raspravlja o temama od javnog interesa, ako autor nije reproduciranje izričito zabranio

Zakon o autorskom pravu RH

- čl. 47. Dopušteno je bez odobrenja autora:
  - reproducirati u novinama i povremenim publikacijama ranije objavljene aktualne fotografije, ilustracije, tehničke nacрте itd.

Zakon o autorskom pravu RH

- čl. 47. u svim navedenim slučajevima plaća se naknada, a ime autora i izvor moraju se navesti

Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (TRIPS) - 1994.

- obavezan za zemlje članice WTO-a
- nepoštivanje dovodi do trgovinskih sankcija

Svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo (WIPO)

- *Ugovor o autorskom pravu* 1996.
- RH potpisala *Ugovor* 1997.
- RH donijela *Zakon o potvrđivanju Ugovora* 2000.

WIPO *Ugovor o autorskom pravu*

- tri vrste prava
  - pravo priopćavanja javnosti (odnosi se i na digitalna djela)
  - pravo raspačavanja (stavljanja u promet)
  - pravo iznajmljivanja (računalni programi, fonogrami, filmovi)

WIPO *Ugovor o autorskom pravu*

- Čl. 8: ... autori imaju isključivo pravo davanja dopuštenja za priopćavanje javnosti njihovih djela, putem žica ili bez žica, uključujući stavljanje na raspolaganje javnosti njihovih djela na način da svatko može pristupiti tim djelima s mjesta i u vrijeme koje pojedinačno odabere.

WIPO *Ugovor o autorskom pravu*

- Čl. 4: Računalni programi zaštićeni su kao književna djela u smislu čl. 2. Bernske konvencije
- Čl. 5: Baze podataka koje prema izboru ili rasporedu sadržaja čine intelektualne tvorevine, zaštićene su. Ta se zaštita ne proteže na same podatke ili građu.

Smjernica Vijeća EZ-a o usklađivanju uvjeta zaštite autorskih prava i nekih srodnih prava (1993.)

- produženje roka zaštite na 70 godina za autorska i 50 godina za srodna prava
- štite se fotografije ako su originalna kreativna djela
- zaštita moralnih prava uređuje se u nacionalnim zakonima

Smjernica Vijeća EZ-a o pravnoj zaštiti računalnih programa (1991.)

- računalni programi štite se kao književna i umjetnička djela
- pravo umnožavanja programa obuhvaća trajno i privremeno umnožavanje
- pravo prevođenja i adaptacije

Smjernica Vijeća EZ-a o pravnoj zaštiti računalnih programa (1991.)

- ako je program izradio namještenik u tvrtki u radno vrijeme, imovinska prava ima tvrtka
- ako je program pribavljen na legitiman način, korisnik ima pravo izrade back-up primjeraka
- pravo na prevođenje u source-code, ako se želi postići interoperabilnost

Smjernica Vijeća EZ-a o pravu na iznajmljivanje i pravu na posudbu (1992.)

- pravo zajamčeno autorima, izvođačima, proizvođačima fonograma i filmskim producentima

Smjernica Europskog parlamenta i Vijeća o pravnoj zaštiti baza podataka (1996.)

- zaštita baza podataka koje su svojim rasporedom ili odabirom originalne autorske kreacije
- pravo sui generis: stvaratelj baze podataka ima pravo na naknadu za svoje investiranje u zbirku podataka

Smjernica Europskog parlamenta i Vijeća o pravnoj zaštiti baza podataka (1996.)

- proizvođač baze podataka ima pravo suprodstaviti se prijenosu na drugi medij svih ili znatnog dijela podataka ili ponovnom korištenju podataka (preprodaji, raspačavanju itd.)
- rok zaštite baze je 15 godina

EBLIDA - European Bureau of Library, Information and Documentation Associations

- EFPIC - European Fair Practices in
Copyright Campaign
  - Europski savez slijepih, Europski forum
invalida, Nacionalni savez studenata Europe
itd.

Dopušteno je za osobne potrebe

- presnimiti TV program na video
- presnimiti glazbu s CD-a
- umnožiti ili adaptirati građu u formate dostupne osobama s posebnim potrebama
- fotokopirati izvatke iz knjiga i članaka

Knjižnice smiju:

- prikazivati elektroničku građu korisnicima u svojem prostoru
- korisnici smiju građu pregledavati, slušati i kopirati za osobne potrebe, u nastavne ili znanstvene svrhe

Korisne adrese

- Kongresna knjižnica
- <http://lcweb.loc.gov/copyright>
- WTO
- <http://www.wto.org/wto/intellect/intellect.htm>
- WIPO
- <http://www.wipo.org/eng/newindex/index.htm>

Korisne adrese

- Intellectual Property Reference Collection
  - http://www.servtech.com/mbobb/ref_govt.htm
- International Intellectual Property Alliance
  - <http://www.iipa.com>
- <http://fairuse.stanford.edu>